

Szlakiem największych jezior Welskiego Parku Krajobrazowego

Przebieg szlaku nie jest oznakowany w terenie.

Trasa wiedzie przez centralną część Parku, gdzie znajduje się większość dużych jezior. Prowadzi przez okolice 7 jezior: Rybno, Zarybinek, Neliwa, Tarczyńskie, Grądy, Kiełpińskie i Gronowskie. Wszystkie one wykształciły się w okresie lodowcowym i zaliczane są do jezior rynnowych. Na trasie proponowanej wycieczki leży 6 miejscowości: Rybno, Kostkowo, Grądy, Kiełpiny, Rynek i Gronowo. Wszystkie te miejscowości w XVI i XVII wieku należały do dóbr biskupów chełmińskich, wchodząc w skład tzw. klucza lubawskiego.

Punktem początkowym wycieczki jest parking w centrum Rybna przy Komisariacie Policji. Z Rybna wyjeżdżamy ulicą Wyzwolenia, w kierunku Działdowa. Dojeżdżamy do mostku na strudze łączącej jezioro Rybno (po prawej stronie) z jeziorem Zarybinek (po lewej stronie). Jezioro Rybno stanowi przykład ekosystemu jeziornego, silnie zdegradowanego działalnością człowieka. Liczne zabudowania wokół tego jeziora znacząco przekształciły jego linię brzegową. Prawdopodobnie nieszczelne odbiorniki ścieków spowodowały, że do jeziora dostała się duża ilość zanieczyszczeń organicznych, co stało się powodem gwałtownego wzrostu ilości planktonu roślinnego (głównie glonów). Zanikowi uległ naturalny, szeroki pasowy układ roślinności, będący swego rodzaju filtrem chroniącym jezioro przed niekorzystnymi wpływami z zewnątrz.

Po lewej stronie znajduje się jezioro Zarybinek, częściowo otoczone podmokłymi łąkami. Przy północno-wschodnim brzegu tego jeziora, obok szkoły podstawowej, znajduje się kąpielisko z plażą i wypożyczalnią sprzętu pływającego. Tuż za strugą łączącą obydwie jeziora znajdowało się niegdyś grodzisko wczesnośredniowieczne, zwane Groszkowską Górą (zapewne od nazwiska późniejszego właściciela terenu). Obwiedzione 7-metrowej wysokości wałem i fosą, zbudowane zostało prawdopodobnie na jeziornej wyspie. W roku 1890 znaleziono na tym terenie srebrny kablączek skroniowy i liczne fragmenty ceramiki. Wały zniwelowano w końcowych latach XIX wieku i obecnie po grodzisku nie pozostało na powierzchni żadnego śladu. Około 300 m za Rybnem skręcamy w prawo, w drogę wiodącą do Kostkowa (drogowskaz wskazuje kierunek Ostaszewa). Tu za przejazdem kolejowym, po prawej stronie drogi, znajduje się ukryte w lesie, niewidoczne z drogi jezioro Neliwa, wokół którego wiedzie piesza ścieżka dydaktyczna wokół J. Neliwa. Po przejechaniu około 2 km w kierunku Kostkowa zatrzymujemy się przy ostrym zakręcie, na skrzyżowaniu, gdzie prosto biegnie droga do Kopaniarzy, a po lewej stronie znajduje się pomnikowa sosna.

Pomnik przyrody, przy którym jesteśmy, to okaz sosny zwyczajnej formy kołnierzykowatej. Regularne "kołnierzyki" tworzy odstająca kora. Jest to bardzo rzadko występująca forma sosny, przy czym kolejne pokolenia drzew cechy tej nie dziedziczą. Jeszcze w X i XI wieku niemal cały obszar kraju pokryty był puszciami. Człowiek chcąc pozyskać terenu pod uprawy karczował las. Z biegiem lat rozwój osadnictwa i gospodarki rolnej powodował coraz bardziej intensywne karczowanie lasów. Systematycznie malała powierzchnia terenów leśnych, na początku XIX wieku lasy pokrywały tylko 38% powierzchni kraju. W ostatnich latach zauważyć można dążenie do zwiększania powierzchni leśnych, obejmowania ochroną prawną wciąż nowych obiektów, a w gospodarce leśnej – uznawania nie tylko bezpośrednich zysków ekonomicznych. W dalszą drogę udajemy się do Kostkowa mijając pierwszą leśniczówkę tuż za nią możemy podziwiać kilka dębów które zostały objęte ochroną prawną. Po przejechaniu jeszcze ok. 1 km docieramy do skrzyżowania i skręcamy w kierunku wsi Grądy.

Grądy to wieś typowo rolnicza, a prowadzona przez jej mieszkańców gospodarka ma charakter ekstensywny. Nie prowadzi się tu wielko fermowego tuczu trzody chlewnej czy chowu bydła. Taki typ gospodarowania jest bezpieczny dla środowiska i bliższy naturze. W centrum wsi, po prawej stronie podziwiać możemy ładny, drewniany budynek, z charakterystyczną tabliczką punkt biblioteczny, który należy do jednego z ostatnich budynków z zachowanym interesującym wzornictwem ludowym. W sezonie letnim czynny jest tu mały sklep. Na przeciwległym brzegu jeziora Grądy widoczne są rozłożyste korony sosen, rosnących na wyniesieniu terenu. Owo wyniesienie to pozostałość wczesnośredniowiecznego grodziska.

Dalsza trasa wiedzie do oddalonych o 3 km Kiełpin. Jedziemy piaszczystą drogą, wiodącą wzdłuż jeziora Grądy. Po dotarciu do asfaltowej drogi skręcamy w prawo a następnie w lewo na główną drogę Lubawa-Lidzbark. Po 200 metrach zjeżdżamy na drogę przy kościele.

We wsi zatrzymujemy się przy kościele. Kiełpiny to wieś licząca obecnie 470 mieszkańców. Posiada ona bogatą historię. Założona została przez zakon krzyżacki w XIV wieku. W tym samym okresie erygowano parafię i zbudowano kościół. Niestety, z powodu złego stanu technicznego, kościół rozebrano na początku XVI wieku, a na jego miejscu pobudowano nowy. Ten z kolei, na początku XVII wieku, całkowicie spłonął, co zapewne było przyczyną likwidacji parafii. Obecną świątynię (murowaną z drewnianą wieżą) pw. św. Wawrzyńca zbudowano w miejscu poprzednich w 1745 roku, a parafię erygowano ponownie w roku 1908. W roku 1989 świątynię poddano kapitalnemu remontowi, nadając jej współczesne wyposażenie wnętrza. Dalsza trasa wiedzie drogą gruntową do oddalonej o 2 km wsi Rynek. We wsi skręcamy w lewo i asfaltową drogą zjeżdżamy w kierunku plaży nad jeziorem Kiełpińskim.

Jeziro Kiełpińskie otoczone jest lasami, porastającymi stromo opadające zbocza. Jego powierzchnia wynosi 60,8 ha, a jego maksymalna głębokość dochodzi do 11 m. Jezioro zaliczane jest do najbardziej czystych w okolicy, posiada II klasę czystości, w jego wodzie często spotkać można raki. Dominującymi w jeziorze gatunkami ryb są: płoć, leszcz i karp. Bogata jest fauna ptaków, występuje tu gągoł, czernica, głowienka i perkoz dwuczuby, a przy jeziorze zaobserwować można szybującego błotniaka stawowego i myszołowa. Tuż obok plaży wypływa z jeziora struga, zwana Rynkówką, zasilająca swymi wodami Wel. W ujściowym odcinku, na głazach pokrywających dno znaleźć można krasnorost *Hildenbrandia rivularis*, będący wskaźnikiem czystej i dobrze natlenionej wody. W okolicy jeziora, pomiędzy wsią Ciechanówko a Trzcina, 8 lipca 1410 roku rozbił swój obóz król Władysław Jagiełło, maszerujący w kierunku Kurzętnika, a potem na pola Grunwaldu. Królewski kronikarz Jan Długosz na kartach swej kroniki napisał, że namiot króla znajdował się nad pięknym jeziorem. Prawdopodobnie było to Jezioro Kiełpińskie. Wysokie walory krajobrazowe oraz dobra jakość wód powodują, że w sezonie letnim nad jeziorem wypoczywają liczne grupy turystów.

Szosa wracamy do wsi Rynek i jedziemy drogą wiodącą w kierunku Gronowa. Przejeżdżamy szosę asfaltową prowadzącą z Lidzbarka do Lubawy i kontynuujemy jazdę prosto, piaszczystą drogą. Po przejechaniu 500 m droga rozwidla się. Wybieramy wiodącą w prawo, a w oddali (po prawej stronie) widoczne są już zabudowania wsi Gronowo. Przed wjazdem do wsi, ze wzgórza, roztacza się ładna panorama rynny Jeziora Gronowskiego. Miejscowość Gronowo założona została prawdopodobnie po roku 1466 i podobnie jak okoliczne wsie należała do dóbr stołowych biskupów chełmińskich. Jak wynika z zachowanych dokumentów w 1759 roku istniało tu 5 gospodarstw, a 41 lat później wieś liczyła 129 mieszkańców. Do

czasów współczesnych zachował się budynek szkolny, zbudowany na przełomie XIX i XX wieku. Z Gronowa wracamy do szosy prowadzącej przez las w kierunku Kostkowa i Rybna. Wycieczkę kończymy na parkingu w centrum Rybna, czyli tam, skąd wyruszyliśmy.